

**37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció**

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A szülői felügyelet rendezésének aktuális kérdései különös
tekintettel a kiskorú gyermek jogaira**

**Kézirat lezárásának dátuma:
2024 november 27.**

Az Állam- és Jogtudományi Szekció pályázati felhívásának 1.sz. melléklet 2. pontjának megfelelően nyilatkozom arról, hogy a dolgozat megírása során egyáltalán nem használtam mesterséges intelligenciával összekapcsolható eszközt.

Tartalomjegyzék

I. Fejezet Bevezető gondolatok	3.
II. Fejezet Gyermekjogi szemlélet erősödése a családjogi szabályozásban	5.
1. A gyermek érdekének elsőbbsége	5.
2. A közös szülői felügyelet egyik szülő kérelmére történő bírósági elrendelhetősége	6.
2.1. Jogszabályi alapok	6.
2.2. A szülők egyenjogúságának elve	7.
2.3. Meddig tekinthető „magánügynek” a szülői felügyelet gyakorlásának a módja?	8.
2.4. Szülők megállapodása	8.
2.5. Közös szülői felügyelet bíróság általi elrendelése	9.
3. A gyermek bevonása az őt érintő döntésekbe	10.
4. A gyermekjogi szemlélet az eljárásjogi szabályozásban	11.
III. Fejezet A gyermek véleménynyilvánításhoz való jogának érvényesülése a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során	13.
1. A gyermek véleménynyilvánításhoz való joga	13.
2. A gyermek bíróság általi értesítése	14.
3. Életkor figyelembevétele a meghallgatás során	17.
4. Gyermek részvétele az eljárásokban	19.
5. Szakpszichológus alkalmazása	20.
5.1. Szakpszichológus alkalmazása a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése esetén	20.
5.2. Gyermeknevelésre való alkalmasság vizsgálata	22.
5.3. A pszichológiai vizsgálat legfontosabb kérdései	22.
6. Szubjektív vagy objektív a döntéshozatal?	24.
IV. Fejezet A váltott gondoskodás, osztott szülői felügyelet	25.
1. A váltott gondoskodás elnevezése	26.
2. A váltott gondoskodás szabályai	27.
3. Gyermek érdeke a váltott gondoskodás esetén	28.
4. A váltott gondoskodás előnyei - a gyermek szempontjából	29.
5. A szakpszichológus véleménye a váltott gondoskodásról	30.
V. Fejezet Záró gondolatok	32.
Irodalomjegyzék	33.

I. Fejezet

Bevezető gondolatok

A polgári anyagi jogon belüli családjog - azon belül is a gyermekekhez szorosan kapcsolódó területek speciális és szenzitív megközelítést igényelnek, ahol a szabályozás folyamatosan fejlődik, és biztos, hogy nehéz kialakítani olyan jogi keretrendszert, amely minden fél, de mindenekelőtt a jogvitákban érintett kiskorú gyermek számára megfelelő. A családjognak ez a különleges helyzete megmutatkozott a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) kodifikációjakor is, amikor, bár a családjogi szabályozás jelentős része bekerült a Ptk.-ba, a kódex Negyedik, Családjogi Könyvébe, de külön alapelvek kerültek meghatározásra éppen a szabályozás tárgyát képező életviszonyok sajátosságaira és a kiskorú gyermek érdekére tekintettel.¹

Tudományos diákköri dolgozatom témájául a tágan értelmezett családjog terrénumán belül a szülői felügyelet gyakorlását érintő szabályozás elemzését választom, mert ezen a területen mind az anyagi jogi szabályozás, mind az eljárásjogi szabályozás koncepcionális változáson ment keresztül az utóbbi években. A jogi szabályozás megújítása hátterében az anyagi jog oldaláról egyértelműen a világszerte tapasztalható gyermekjogi szemlélet erősödése áll, míg az eljárásjog oldaláról egyfelől az anyagi jogi szabályozás hatékonyságát biztosító eljárásjogi szabályozás kialakítása, továbbá a szülői felügyelettel kapcsolatos perek, mint személyi állapotot érintő perek esetében a vagyoni perek szabályaitól radikálisan eltérő szabályozás megteremtése.

Ha anyagi jogi oldalról nézzük a kérdést, akkor míg más jogterületen a polgári jogon belül az emberek vagyoni érdekei kerülnek rendezésre, és e körül merül fel jogi jellegű kérdés, addig a családjogon belül a házasság felbontása és a szülői felügyelettel összefüggő kérdések rendezése esetén az emberi érzelmek, családi kapcsolódások kerülnek terítékre. Természetesen ezen sorok írójának nem az az üzenete, hogy a családjognak nagyobb jelentősége lenne, mint a polgári jog egyéb területeinek, csupán annyi, hogy ezeknek a jogviszonyoknak, jogvitáknak a szabályozása egészen másfajta megközelítést igényel. Nem zárható ki ugyan, hogy a bontóperek során hasonlóan parázs vita alakulhat ki az ingóságokkal kapcsolatban is, mint a gyermek felügyeletét illetően, ámbar sokkal messzebbre - büntetőjogi területre is - elmennek a felek, ha a gyermek körüli kérdések merülnek fel. Egyértelműen egy absztrakt, egyéni

¹ Ptk. 4:1. § - 4.4. §-ok.

helyzeteken alapuló terület, ahol lehet, hogy a jogszabályok pontosan behatárolják a joggyakorlat lehetőségeit, de azon belül viszonylag nyílt terepet kapnak a jogalkalmazók a szabad döntéshozatalra.

Továbbá kiemelném, hogy a családjog terén nem csak a jogalkalmazók tapasztalatai és véleménye alapján igyekeznek alakítani a jogi szabályozáson, hogy azok kövessék a társadalmi változásokat, hanem a családjogi szabályozás alakításánál elsődleges szempontként érvényesül a gyermekek jogait garantáló nemzetközi jogi és uniós jogi szabályozásnak való megfelelés is. A joggyakorlatban figyelemmel kell lenni a pszichológusok véleményére is, mivel a gyermekek életét igazgató kérdéskörökben ezen szakemberek tudják segíteni munkájukat, mivelhogy ezen területen hatványozottan érvényesül az emberi tényező, tekintve, hogy gyermekek helyzetéről beszélünk. Ahogy a társadalom, úgy a gyermekek is folyamatosan változnak, más problémái vannak a jelenkor gyermekeinek, mint 20, vagy akár 10 évvel ezelőtt.

Dolgozatomban részletesen elemzem az utóbbi évek szülői felügyelet gyakorlásának rendezését érintő legfontosabb változásait, különös tekintettel az annak háttérét jelentős mértékben meghatározó, az ENSZ Gyermekek jogairól szóló egyezményére² (a továbbiakban: Gyermekek jogi Egyezmény), továbbá a Tanács (EU) 2019/1111 rendeletére (2019. június 25.) a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről (a továbbiakban: Brüsszel IIb rendelet).³

Dolgozatomban bemutatom a 2021. évi CXXII. törvénnyel módosított⁴, a közös szülői felügyelet elrendelésének lehetőségét kiszélesítő Ptk. szabályozást, és a gyermek véleménynyilvánítását erősítő, 2022. augusztus 1-jén hatályba lépett módosítást. Figyelemmel a témakör nemzetközi jogi és uniós jogi háttérére is, megkísérlem elemezni, hogy az utóbbi évek hivatkozott módosításai a Gyermekek jogi Egyezmény és a Brüsszel IIb rendelet mely cikkének való megfelelést szolgálják.

² A Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény, melyet Magyarországon a 1991. évi LXIV. törvény hirdetett ki

³ EU Tanács 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről HL L 178., 2019.7.2., 1—115. oldal

⁴ 2021. évi CXXII. törvény egyes igazságügyi tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról

II. Fejezet

Gyermekjogi szemlélet erősödése a családjogi szabályozásban

A 2021. évi CXXII. törvény kiszélesítette a szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése iránti perben hozott döntések körét, illetve nevesítette a váltott gondoskodást is, mint a közös szülői felügyelet gyakorlásának egyik módját.⁵ Ezek a módosítások alkalmazandók a szülői felügyelet gyakorlásának újra rendezése iránti perekben is.⁶ Fontos megemlíteni, hogy a hazai szabályozás vonatkozásában a szülői felügyelet, míg az EU-s rendeletek vonatkozásában a szülői felelősség fogalmát használom.

1. A gyermek érdekének elsőbbsége

Az Alaptörvény és a Ptk. Negyedik könyvében nevesített kötelessége a házastársaknak a család, és a házasság védelme, illetve a családban élő gyermek egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek biztosítása.⁷ Ez mindkét szülő kötelessége, illetve joga van ezen kötelesség teljesítéséhez és cél eléréséhez, abban az esetben is, ha a szülők már nem élnek házasságban. A Gyermekjogi Egyezmény 3. cikke⁸ fogalmazta meg először a gyermek mindenek felett álló érdekét. A gyermek mindenek felett álló érdeke a gyermeket érintő valamennyi intézkedés és döntés során *általános zsinórmértékül* szolgál. Ezekben az esetekben az állami szerveknek biztosítani kell a gyermek számára a jólétéhez szükséges védelmet, gondoskodást.

Ezt kiegészítette Ptk. 4:3 §-a⁹ is, amely szerint a házastársak jogai és kötelezettségei egyenlők, és a házasság kérdéseiben együtt kell dönteniük. A Ptk. ezen szabályozásának háttere a Gyermekjogi Egyezmény 3. cikke, amely a gyermeknek azt a jogát is megfogalmazza, miszerint a gyermek személyes kapcsolatot és közvetlen érintkezést tarthasson fenn mindkét szülővel, ha azok közül valamelyik - vagy mindkettő - külön háztartásban él, kivéve, ha ez ellentétben áll a gyermek érdekével.

A bíróság a szülői felügyeleti jogát érintő perekben a gyermek érdekét veszi figyelembe,

⁵ Ptk. 4: 167/A § (2) bekezdése

⁶ Ptk. 4: 167/A § (3) bekezdése

⁷ Ptk. 4:1. § [A házasság és a család védelme] (1) és (2). bekezdése 4:2.

§ [A gyermek érdekének védelme] (1), (2), (3) és (4). bekezdése

⁸ Gyermekjogi Egyezmény 3. cikke „1. A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenekfelett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.”

⁹ Ptk. 4:3. § „A házastársak a házasság és a család ügyeiben egyenjogúak; jogaik és kötelezettségeik egyenlők.”

mint legfőbb szempontot, ahogy azt a törvény is előírja.¹⁰ Ennek a szakasznak a fontosságára többször is kitérek, mivel a bíróság számára is ez a legfőbb elvárás, amely alapján a döntésüket meghozzák. Alapvetően a szülőknek is a gyermekük érdekei kellene, hogy a legfontosabbak legyenek a mindennapjaik során felmerülő döntéseikben is, és a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során is. A szülők ebben a helyzetben hajlamosak lehetnek elfogultságra saját maguk irányában, azt feltételezve, hogy a gyermeknek mellettük a legjobb. Természetesen ebben a kérdésben a bíróság dönt majd, amely a tények, illetve a gyermek érdekét alapul véve hozza meg döntését.¹¹

2. A közös szülői felügyelet egyik szülő kérelmére történő bírósági elrendelhetősége

2.1 Jogsabályi alapok

Jelentős változások következtek be a 2021. január 1-jétől a 2020. évi CXIX. törvénnyel hatályba lépett módosítások következtében a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perek gyakorlatában, amelyek bizonyítás új irányait teszik szükségessé, felértékelve a hivatalbóli bizonyítás lehetőségét,¹² továbbá új bírói szerepfelfogást igényelnek. A Ptk. 4:164. §-a főszabályként rögzíti, hogy a szülői felügyeletet a szülők közösen gyakorolják abban az esetben is, ha már nem élnek életközösségben.¹³ Amely szabályozástól a gyakorlat a felek közti megállapodás vagy a gyámhatóság, esetleg a bíróság eltérő rendelkezése esetén eltérően alakulhat. A 2022. január 1-jén hatályba lépett, nagy jelentőséggel bíró szabályozással továbbá az is lehetővé vált, hogy a szülők megállapodásának hiányában, a bíróság az egyik szülő kérelmére is elrendelhesse a közös szülői felügyeletet, ha a kérelmező szülő indokoltan kérelmezi azt, illetőleg a bíróság meggyőződése szerint ez szolgálja legjobban a közös kiskorú gyermek érdekét.¹⁴ E szabályozás kialakításánál a jogalkotó a Gyermekjogi Egyezmény 18. cikke (1) bekezdésében foglaltakat tekintette iránytűként. Az Egyezmény idézett cikke szerint „az Egyezményben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy biztosítsák

¹⁰ Ptk. 4:147. § [A szülői felügyelet gyakorlásának elvei] (1) és (2) bekezdése

¹¹ REIDERNE BÁNKI Erika: A gyermek érdeke a felbomló családban, Doktori értekezés Győr 2014. 9.-135. oldal / https://doktiskjog.sze.hu/images/RBE_%C3%A9rtekez%C3%A9s.pdf; letöltve: 2024. november 12./

¹² Pp: 267. § [A bizonyítás módjai]

¹³ Ptk. 4:164. § [A szülői felügyelet közös gyakorlása]

(1) A szülői felügyeletet a szülők – megállapodásuk vagy a gyámhatóság vagy a bíróság eltérő rendelkezése hiányában – közösen gyakorolják akkor is, ha már nem élnek együtt. A közös szülői felügyelet úgy is gyakorolható, hogy a szülők felváltva, azonos időtartamban jogosultak és kötelesek a gyermek nevelésére és gondozására.

¹⁴ WOPERA Zsuzsa: *Szülői felügyeletet érintő perek: Új utakon*, Jogászegyleti Értekezések, Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2022. (Szerkesztő: Bodzási Balázs) 2022. 385. oldal

annak az elvnek az elismertetését, amely szerint a *szülőknek közös a felelősségük a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért*. A felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre, illetőleg, adott esetben a gyermek törvényes képviselőire hárul. Ezeket cselekedeteikben mindenekelőtt a *gyermek mindenek felett álló érdekének kell vezetnie.*”

2.2 A szülők egyenjogúságának elve

A Gyermekjogi Egyezmény idézett 18. cikkének (1) bekezdéséből¹⁵ is következően a szülői felügyelet közös gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők, így nem lehet semmilyen megkülönböztetést tenni a szülők között. Ez biztosítja a felek közötti esélyegyenlőséget is a bírósági vagy gyámhatósági eljárás során. A szülők egyenjogúsága viszont nem zárja ki azt, hogy a szülők egymás között megosszák a szülői joguk gyakorlásából felmerülő kötelezettségeket, illetve feladatokat. A szülői felügyelet mindkét szülőt megilleti, tekintet nélkül arra, hogy egy háztartásban élnek-e vagy sem, mely az egymásnak mellérendeltségi viszonyban álló apai és anyai státuszból is ered. A különélő szülők esetében fontos kiemelni az egyenjogúság elvét, mivel a korábban előforduló sztereotípiának tekinthető az az elmélet, miszerint a gyermek az édesanyja mellett van a legjobb helyen, mely megállapítást számos eset tud cáfolni.

A szülők egyenjogúságának kinyilvánítása az Európa Tanács dokumentumaiban is megjelenik.¹⁶ A 2015. évi Parlamenti Közgyűlésen fogadták el azt a határozatot, amely az egyenlőséget, és a megosztott szülői felelősséget hangsúlyozza. Ez a dokumentum az apák szerepét is biztosítja, hiszen a gyermeknek mindkét szülőre szüksége van, illetve a férfiak és nők egyenjogúságát is alapkövetelményként kezeli. A szülők ezt a jogukat abban az esetben is tudják gyakorolni, amikor a szülők különéléséből következően a gyermek csupán az egyik fél háztartásában él életvitelszerűen, mely körülmény nem hat ki automatikusan a szülői felügyeletre.

¹⁵ Gyermekjogi Egyezmény 18. cikk

1. Az Egyezményben részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy biztosítsák annak az elvnek az elismertetését, amely szerint a szülőknek közös a felelősségük a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért. A felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre, illetőleg, adott esetben a gyermek törvényes képviselőire hárul. Ezeket cselekedeteikben mindenekelőtt a gyermek mindenek felett álló érdekének kell vezetnie.

¹⁶ EU Tanács 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági és szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről HL L 178., 2019.7.2., 1—115. oldal

2.3. Meddig tekinthető „magánügynek” a szülői felügyelet gyakorlásának módja?

A Ptk. rendelkezéséből levonható következtetésképp, hogy szülői felügyelet gyakorlásának módja addig a pontig magánügynek tekinthető, amíg a felek között konszenzus van ebben a kérdésben és ez szolgálja a kiskorú gyermek érdekét is. A Ptk. elsődlegesen a szülőket jogosítja fel arra, hogy megállapodjanak abban, hogyan, milyen formában kívánják gyakorolni a szülői felügyeletet az életközösségük megszűnését követően.¹⁷ Ezt megtehetik akár kifejezett módon, akár hallgatólagosan, amelyre példa, ha a kiskorú gyermek hosszabb ideje háborítatlanul egyikük háztartásában él.

2.4. Szülők megállapodása

A szülők megegyezésük alapján a szülői felügyeletet vagy továbbra is közösen gyakorolják, vagy az egyik szülő gyakorolja kizárólagosan és teljeskörűen. Közös szülői felügyelet gyakorlása esetén a szülők a szülői felügyelettel kapcsolatos jogukat és kötelezettségeiket egymás között megosztják.

Szülői megállapodás hiányában kerülhet sor a szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezésére. A korábbi, 2021. december 31. napjáig hatályos szabályozás alapján a bíróság - a szülők közös megegyezése hiányában - kizárólagosan, az egyik szülőt jogosíthatta fel a szülői felügyelet gyakorlására. Ebben az esetben a bíróság arról döntött, hogy a szülői felügyeletet melyik szülő gyakorolja. Ez a szabályozás még nem vette teljesen figyelembe a gyermek érdekét, mivel abban az esetben is köteles volt a bíróság kizárólag az egyik szülőt feljogosítani a szülői felügyeleti jog gyakorlására, amelykor mindkét fél alkalmas volt erre, és ez a megoldás szolgálhatta volna legjobban a gyermek érdekét.¹⁸ Ebben az esetben is választania kellett a bíróságnak a két, egyaránt alkalmas szülő között, akik mindketten el tudnák látni gyermeküket, megfelelőek a gyermek nevelésére, illetve gondozására.

A joggyakorlatban ezt a korlátozó rendelkezést akként lehetett „tompítani”, hogy a szülői felügyelet kizárólagos gyakorlása esetén a másik szülőt a gondozó szülővel azonos időtartamban jogosították fel a gyermekkel való kapcsolattartásra. Mivel ez a megoldás tartalmában burkolt közös szülői felügyeletnek felel meg, a Kúria egyik eseti döntésében leszögezte, hogy ebben az esetben a kapcsolattartás nem szabályozható ítélettel olyan módon,

¹⁷ Ptk.4:165. § [A különélő szülők megállapodása a felügyeleti jogok megosztásáról és a közös szülői felügyeletről]

¹⁸ DAJKÓ Péter: *A szülői felügyelettel kapcsolatos perek szabályai a gyermekek jogainak érvényesülésére figyelemmel*; <https://www.mabie.hu/attachments/article/152/dr.%20Dajk%C3%B3%20P%C3%A9ter%20-%20A%20sz%C3%BCl%C5%91i%20fel%C3%BCgyelettel%20kapcsolatos%20perek%20szab%C3%A1lyai%20a%20gyermekek%20jogainak%20%C3%A9rv%C3%A9nyes%C3%BCl%C3%A9s%C3%A9re%20figyelemmel.pdf> /letöltve: 2024. november 20./

miszerint a különélő szülőt a gondozó szülővel azonos időtartamban illesse az meg.¹⁹

A Pp.-ben szabályozott, a szülői felügyelettel kapcsolatos és kapcsolattartási perek közös szabályairól szóló rendelkezések alapján a szülői felügyelettel kapcsolatos perek alatt a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése-, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése-, valamint aszülői felügyelet megszüntetése és a visszaállítása iránt indított pert kell érteni.²⁰

2.5. Közös szülői felügyelet bíróság általi elrendelése

A Ptk. módosítása – gyökeresen megváltoztatva az eddigi szabályozást - kiegészítette az erre vonatkozó rendelkezéseket,²¹ miszerint a bíróság az egyik szülő kérelmére is elrendelheti a szülői felügyelet közös gyakorlását, ha az a kiskorú gyermek érdekét szolgálja.

A bíróság azt minden esetben külön vizsgálja és mérlegeli, hogy a közös szülői felügyelet, vagy az egyik szülő által gyakorolt felügyelet szolgálja mind a gyermek jólétét, mind testi, lelki, illetve erkölcsi fejlődését. A pszichológiai vélemények is alátámasztják azt, miszerint ebben a helyzetben jelentős, figyelembe veendő tényező a gyermek kora, igényei, és nincs minden helyzetre alkalmazható megoldás. Minél kisebb a gyermek, annál fontosabbnak tartják a pszichológusok is a stabilitást és biztonságot, amely a gyermek életének változatlanságát, állandóságát helyezi előtérbe. A módosítás továbbá - a közös szülői felügyelet egyoldalú kérelemre történő elrendelés inkorporálásával - kiszélesíti a hatályos szabályozás szerint is meghozható döntések körét, amellyel a lehető legkedvezőbb körülményeket teremthetik meg a gyermeknek.²² Szeibert Orsolya véleménye szerint ez a fajta szülői felügyeleti jog kizárólag csak akkor merülhet fel lehetőségként, ha a felek között van erre irányuló megállapodási hajlam, illetve a legfontosabb továbbra is az, hogy a közös gyermek érdekében álljon.²³

Wopera Zsuzsa tanulmányában²⁴ felteszi a kérdést, hogy mindezek alapján van-e lehetősége a bíróságnak közös felügyelet elrendelése mellett dönteni úgy, hogy a felperes

¹⁹ BH2020. 11. A szülői felügyelet kizárólagos gyakorlása esetén, megállapodás hiányában a kapcsolattartás ítélettel nem szabályozható olyan módon, hogy az a különélő szülőt a gondozó szülővel azonos időtartamban illesse meg. Az ilyen rendezés a közös szülői felügyeletnek a kapcsolattartás jogintézményével való pótlását, tartalmában burkolt közös szülői felügyeletet jelent [2013. évi V. tv. 4:165. §, 4:178. § (1)-(2) bek., 4:180. § (1) bek., 4:181. § (1)-(2) bek.].

²⁰ Pp.472. §

²¹ Ptk.4:167.§

²² SZEIBERT Orsolya: *Új mérföldkő a hazai családjogi szabályozásban: a bíróság által elrendelhető közös szülői felügyelet és váltott gondoskodás* CSJ, 2022/1., 10-15. o.

²³ SZEIBERT Orsolya: *Új mérföldkő a hazai családjogi szabályozásban: a bíróság által elrendelhető közös szülői felügyelet és váltott gondoskodás* CSJ, 2022/1., 14.

²⁴ WOPERA Zsuzsa: *Szülői felügyeletet érintő perek: Új utakon, Jogászegyleti Értekezések, Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2022.*(Szerkesztő: Bodzási Balázs) 385. oldal

keresete kizárólagos felügyeletre irányul? A Ptk. kiegészítése egyértelművé teszi számunkra, hogy bíróság hivatalból nem dönthet a közös szülői felügyelet kérdésében, ha azt egyik fél sem kérelmezi. Kérdés, hogy vajon az eljárásjogi szabályozásból is ez következik-e? A Pp. 477.§ (4) bekezdése²⁵ szerint a bíróság erre irányuló kereseti kérelem hiányában is meghatározhatja a szülői felügyelet gyakorlásának módját. Ha a kereseti kérelem a közös felügyelet elrendelésére irányul, viszont a kiskorú gyermek érdekében nem ez a döntés áll, a bíróság határozhat aszerint, hogy a kiskorú nevelésére, illetve gondozására alkalmasabb szülőt jogosítja fel a szülői felügyelet gyakorlására. Ezzel a lépéssel tartalmilag elutasításra kerül a felperes keresete. De ennek az ellenkezője is kikövetkeztethető a Pp. 477. § (4) bekezdéséből. Azaz, ha a kereseti kérelem a szülői felügyelet kizárólagos gyakorlására irányul, a bíróság dönthet ettől eltérően, mert a hivatkozott jogszabályi rendelkezés alapján a kereseti kérelemtől eltérő döntést is hozhat.

Az előbbieket során felsorakoztatott példákon keresztül is látszik, hogy a Ptk. 2021. évi módosítása minden esetben a gyermek legfőbb érdekét tartja szem előtt, és azt mindenek felé helyezi, ezért sem állít fel sorrendet vagy hierarchiát a szülői felügyelet gyakorlásának módjai között.

3. A gyermek bevonása az őt érintő döntésekbe

Sok kisgyermekes szülő szeretné, ha gyermekük a lehető legkevesbé érezné a házasság felbontásának folyamatát, tapasztalna meg szülei különválásának negatívumait. Nagyon sok gyermek érintett ebben a súlyos kérdésben, manapság egy óvodáskorú gyermek is tudja, mi az, hogy „válás”, és majdhogynem természetessé vált, ha az a környezetében megtörténik. Ugyanakkor teljesen más, hogy tudja a jelentését egy szónak, vagy át is kell élnie azt.

Egy nehéz, nem gördülékenyen zajló házasság felbontás súlyos sziklaként nehezедhet a gyermek később bekövetkező felnőttkorára, téves párkapcsolati minták épülhetnek be saját párkapcsolatába, és negatív kihatással lehet emberi kapcsolataira is.²⁶ Ezek alapján a szülők jelentős része gondolja úgy, hogy az a legjobb megoldás, ha a gyermek a lehető legkisebb mértékben szembesül szülei kapcsolat-felbontásának tényével, ámbár ez korántsem ennyire egyszerű, a legtöbb esetben nehezen kivitelezhető, mivel a gyermek pontosan érzi és látja mi

²⁵ Pp.477. § (4) „A bíróságnak a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított perben hozott ítéletében - szükség esetén erre irányuló kereseti kérelem hiányában is - határoznia kell a szülői felügyelet gyakorlásának módja, a kapcsolattartás, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése, valamint a kiskorú gyermek tartása felől.”

²⁶ EIGNER Bernadett: Válás a gyermek szemszögéből, <https://kapcsolatszerviz.hu/valas-a-gyermek-szemszogebol/> /letoltve: 2024.november 15./

történik körülötte.

A pszichológusok épphogy ezért gondolják úgy, hogy a gyermek korához és értelmi szintjéhez mérten, de tájékoztatni és értesíteni kell a gyermeket az aktuális helyzetről. A gyermeket nem maga a szülei válása betegíti meg, hanem a közben felmerülő dilemmák és azoknak konfliktusai, illetve a feszült légkör. Mindent összevetve átgondolandó megoldás lehet, ha a gyermeket bevonják az eljárásba és annak döntéseibe, azaz nem a gyermek feje felett döntenek az őt érintő kérdésekben.²⁷ A szülők sok esetben nem is tudják, hogy a gyermek milyen szinten érzi a változást és érti a történeteket, ennél fogva esélyt kaphat a saját véleményének és érzelmeinek kinyilatkoztatására, és kevésbé viselheti meg a bontóper.

4. A gyermekjogi szemlélet az eljárásjogi szabályozásban

A 2018-ban hatályba lépett Pp. már egyértelműen gyermekjogi szemlélettel átitatva készült, mivel a családjogi perek szabályozásakor elsődleges szempontnak tekintették a kiskorú gyermek legfőbb érdekeinek védelmét. A jogszabály hatálybalépését követően is elmondható, hogy a következő évek családjogi jogalkotását is a gyermekjogi szemlélet határozta meg.

A Brüsszel IIb rendelet 21.cikkének szellemében²⁸ a 2021. évi CXXII. törvény²⁹ tovább haladt a Pp. által kikövezett úton, mivel a törvény kibővítette a közös szülői felügyelet elrendelhetőségének esetköreit a szülői felügyelet bírósági rendezése során, továbbá nevesítette a váltott gondoskodást, amely kibővítette a közös szülői felügyelet gyakorlásának módjait.³⁰

A 2022. évben hatályba lépett 2021. évi LXII. törvény³¹ (a továbbiakban: Szülfeltv.) pedig módosította a Ptk.-t és a Gyvt.³²-t, utóbbit a gyámügyi eljárásokkal kapcsolatban, előbbit a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perek szabályaiban. A Szülfeltv. bevezette, hogy a bíróságnak és a gyámhatóságnak az eljárása során értesítenie kell a nyilatkozattételi

²⁷ CSÁSZÁR-NAGY Noémi: *A gyermek helyzete a válás után* – avagy egy konferencia margójára. In: Családi Jog 2016/4. szám, 30.

²⁸ Lásd bővebben: Brüsszel IIb 21.cikk „A gyermek véleménynyilvánításhoz való joga

(1) A tagállamok bíróságainak az e fejezet 2. szakasza szerinti joghatóságuk gyakorlásakor a nemzeti joggal és eljárásokkal összhangban biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképesége birtokában lévő gyermek valódi és tényleges lehetőséget kapjon arra, hogy az eljárás alatt akár közvetlenül, akár képviselőn vagy megfelelő szerven keresztül szabadon kifejezhesse véleményét.

(2) Amennyiben a bíróság a nemzeti joggal és eljárásokkal összhangban lehetőséget biztosít a gyermeknek az e cikk szerinti véleménynyilvánításra, a gyermek korára és érettségi fokára figyelemmel kellően tekintetbe kell vennie a gyermek véleményét.”

²⁹ Az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról

³⁰ Lásd erről bővebben: Gyengéné Nagy Márta: A megújulás küszöbén. A joggyakorlat hatása az átdolgozott Brüsszel IIa rendeletre. In: Családi Jog 2021/4., 1-7. oldal

³¹ A szülői felelősséget érintő nemzetközi igazságügyi együttműködésről

³² 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

jogáról az ítélőképessége birtokában lévő gyermeket. Ez óriási lépésnek tekinthető, és szemléletformálónak kell, hogy hasson a magyar jogalkalmazásra is. A rendelkezés követi a Gyermekjogi Egyezmény 12. cikkében foglaltakat.³³

A Pp.-t módosító 2022. évi XXIV. törvény a személyi állapotot érintő perekben további differenciáló szempontrendszert vezet be, ha a bíróság a kiskorú gyermeket érintő kérdésben dönt. Ez a szabályozás konkrétan megjeleníti a Gyermekjogi Egyezmény 3. cikkét. A cikk kimondja, hogy a törvényhozó szervek, illetve egyéb intézmények, bíróságok minden gyermeket érintő döntésükben *elsősorban a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe*.

Ezek a jogszabályváltozások tökéletesen bemutatják, hogy az elmúlt években mekkora szerepet kapott a gyermekeket érintő rendelkezések tökéletesítése, és a gyermekekre vonatkozó eljárások előtérbe kerülése. A gyermekek jogai nem háttérbe szoríthatóak, és ezt a jogalkalmazóknak kell elsősorban szem előtt tartaniuk.³⁴

A gyermekjogi szemlélet magában foglalja a gyermek érdekének előtérbe helyezését, és annak jogszabályi rendezését. A gyermekek nehezebben tudnak érdeket érvényesíteni, kevésbé tudják hallatni hangjukat, véleményüket kifejezni. Erre hívja fel a figyelmet, és ezt kívánja kompenzálni, eltüntetni. A cél az, hogy a jogalkotásban a gyermekjogi szemlélet a lehető legjobban ki tudja küszöbölni a gyermekek háttérbe szorulását. Korábban ez korántsem volt természetes, ezért is rendelkezik ez ekkora jelentőséggel.³⁵

³³ Gyermekjogi Egyezmény 12.cikk „1. Az Egyezményben részes államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni. 2. Ebből a célból nevezetesen lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.”

³⁴ 2021. júniusától az Igazságügyi Minisztériumban működő Családjogi jogalkalmazás hatékonyságát erősítő munkacsoport is jelentős szerepet kapott, amelynek tagjai között gyermekjogászok is vannak, akik közül sokan gyermekjogi szakjogász végzettséggel is rendelkeznek, illetve gyermekvédelmi területen dolgoznak. A munkacsoport észrevételeket, illetve javaslatokat ad a polgári jogi tárgyú módosításokra, illetve azon dolgoznak, minél jobban érvényesüljenek a gyermekek jogai az eljárások során.

³⁵ V.ö.: LUX Ágnes: Az Európai Unió új gyermekjogi stratégiája. In: Családi Jog 2021/4., 45-51. oldal

III. Fejezet

A gyermek véleménynyilvánításhoz való jogának érvényesülése a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során

A gyermekek számos ponton találkozhatnak az igazságszolgáltatással, ezért fontos, hogy jogaik mind polgári jogi, mind büntetőjogi területen érvényesüljenek. Átfogó jelleggel ezt nemzetközi szinten a Gyermekjogi Egyezmény határozta meg.

Számunkra a témához kapcsolódó egyik legfontosabb elem, amely részét képezi az Egyezménynek, az a *gyermek véleménynyilvánításhoz való joga*. Ez elengedhetetlen egy olyan bírósági eljárásban, ahol valamely módon a gyermek életéről, jövőjéről is döntenek. A gyermek kora kizárólagosan nem elég indok arra, hogy ne kérjék ki a gyermek véleményét.

A szülőknek is nagy felelőssége van ebben a kérdésben, mivel nekik kell tájékoztatniuk gyermeküket, és biztosítaniuk kell azon körülményeket, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményt nyilváníthasson az eljárásban.

1. A gyermek véleménynyilvánításhoz való joga

A Gyermekjogi Egyezmény egyik alapelve a gyermek véleménynyilvánítási joga, illetve ezen jog érvényre juttatásának biztosítása. A gyermek számára biztosítani kell ezt a jogot, valódi és tényleges lehetőség formájában. Amennyiben ez a lehetőség biztosítva van a gyermek számára, a bírónak a gyermek korára, érettségi fokára figyelemmel kell tekintetbe vennie a gyermek véleményét. A Brüsszel IIb rendelet abszolút összhangban áll a Gyermekjogi Egyezmény 12. cikkével, és alapvetőnek tekinti a hatálya alá tartozó szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a gyermek véleménynyilvánítási lehetőségének biztosítását. A Brüsszel IIb rendelet már önálló szakaszokban elemzi a gyermek véleménynyilvánításához való jogát.³⁶

A Brüsszel IIb rendelet 21. cikke a Gyermekjogi Egyezmény 12. cikkét egészíti ki két fontos jelzővel, miszerint az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára *valódi és tényleges* lehetőséget kell biztosítani véleménye szabad kifejezésére az eljárás során.³⁷

³⁶ Brüsszel IIb rendelet 21. és 26. cikke

³⁷ Ocskó Katalin: 21. cikk A gyermek véleménynyilvánításhoz való joga In: Wopera Zsuzsa (szerk.): A Brüsszel IIb rendelet kommentárja Budapest ORAC Kiadó Kft., 2023, 165. oldal

2. A gyermek bíróság általi értesítése

A Ptk 4:171. § (4) bekezdése kiegészítésre került a 2021. évi LXII. törvénnyel. A kiegészítés az *ítélőképessége birtokában lévő gyermek értesítését* írja elő a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perekben. A Pp. hatálybalépése óta felettből nagy figyelmet fordítanak a jogalkalmazók a bíróságokat terhelő kötelezettség teljesítésére, de az idézett rendelkezés hatálybalépését követő két év elteltével is számos probléma tapasztalható a jogalkalmazásban.

2022. augusztusától névre szóló postai úton kiküldött levelet kap minden érintett gyermek, kortól függetlenül, és ezt a szülőnek nem csak át kell adnia a gyermek részére, hanem meg is kell értetnie vele annak tartalmát. Ezt a levelet nem titkolhatja el a szülő, nem rejtheti el gyermeke elől: a gyermeknek joga van a levél tartalmának megismeréséhez, megértéséhez. Fontos kiemelni, hogy a jogszabály kifejezetten a tájékoztatás kérdésében változtatott, mivel 2014. márciusától kezdve szükséges helyzetben meghallgatta a bíróság a gyermek véleményét is, valamint a 14. életévét betöltött gyermek esetében a szülői felügyelet gyakorlásáról vagy a gyermek elhelyezésének kérdésében csak a gyermek véleményét figyelembe véve lehetett dönten. 2022-től viszont a bíróság kifejezett kötelezettségévé vált az ítéltőképessége birtokában lévő gyermek értesítése.

A gyermek véleménye kifejezésére számos alternatíva áll rendelkezésre, így a gyermek megteheti nyilatkozattételét írásban, emailben, videóüzenetben vagy más elektronikus úton, de a gyermek akár le is rajzolhatja az érzéseit, gondolatait. Ezeket különféle módokon lehet eljuttatni a bíróságnak, a szülő is átadhatja, illetve maga a gyermek is önállóan elküldheti, vagy elviheti. A bíróság a gyermeket meghallgathatja közvetlenül, vagy szakértő útján is. Az eddigi tapasztalatok alapján a gyermekek kifejezetten preferálják az elektronikus úton történő véleménynyilvánítást.

A szabályozás ezen részéhez a pszichológusok egy csoportja kritikusan áll, mivel bizonyos helyzetekben épphogy ellenkező hatásokkal bírhat a bírósági levél kézbesítése mind a gyermek, mind a szülő lelkiállapotára. A bírói levelet mivel minden gyermek egyaránt megkapja, így bizonyos esetekben a gyermek, - illetve a felnőtt - lelkiállapotára is hátrányos kihatással lehet, ha a szülő nem tájékoztatja megfelelően gyermekét. Ennek megelőzésére véleményem szerint bizonyos életkori stádiumokra lebontva, a korosztály értelmi és érzelmi intelligenciájához mérten kell az értesítéseket leveleket megfogalmazni. Ezáltal - az

esetlegesen haragos és labilis érzelmi állapotban lévő - szülőknek kisebb fejtörést okozhat az ilyen módon megfogalmazott levél átadása, és kevesebb mozgásteret ad az esetlegesen előforduló érzelmi manipulációnak.³⁸

Ezeknek a leveleknek a megfogalmazásába érdemes bevonni a szakpszichológusokat is, annak érdekében, hogy a levél tartalma megfelelő és könnyebben feldolgozható legyen az adott korosztály számára. Fontos, hogy a gyermek megfelelően meg tudja érteni az ügyet, amelyben jelentős szerepe van a bíróságnak. A gyermek értelmi szintjéhez és kommunikációs képességeihez mérten kell alkalmazni a bíróság számára elérhető eszközöket, továbbá figyelembe kell venni az ügy körülményeit, és a gyermek számára a lehető legtisztább képet adni az akár elmergesedett helyzetről. Tájékoztatni kell a gyermeket, de csak oly mértékben, mint amely feltétlenül szükséges, illetve a gyermekre nincs befolyásoló hatással, lelki állapotára nem hat negatívan.³⁹

A Ptk. követi a témában releváns nemzetközi egyezmények rendelkezéseit, és ehhez mérten kizárólag az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleménynyilvánítási lehetőségét kívánja biztosítani, amely egyértelműen nem köthető életkorhoz, mivel az életkori sajátosságokon kívül nem sorolható be csak a kor alapján, melyik gyermek rendelkezik megfelelő ítélőképességgel. Ezt minden esetben egyénileg határozza meg a bíróság, amelyben az életkor nem lehet döntő jelentőségű.⁴⁰ Németországban évtizedek óta bevett gyakorlat, hogy a 3-4 éves - megfelelő ítélőképességgel rendelkező - gyermeket is meghallgatja a bíróság.⁴¹

A gyermekek meghallgatása igaz egyénhez kötött, de mindenképp igényel egy egzakt, meghatározott követelményrendszert, amely alapján meghatározható, hogy mely gyermek alkalmas a meghallgatásra. A gyermeket aktív jogalanynak kell tekinteni, ebből kifolyólag elutasító a jogszabály a gyermekkel kapcsolatos paternalista hozzáállással, amely szerint a szülő tudja egyértelműen, mi a jó gyermekének. Ez több oldalról is hibákat rejteget, tekintve, hogy milyen sok esetben helyezi a felnőtt saját érdekét gyermeke elé, illetve tévesen határozza meg a gyermek érdekét (a saját érdekeivel összhangban) az elmergesedett bontóper esetén. Fontos

³⁸ BOJTI Andrea gyermekpszichológus- *Közös szülői felügyelet válás után.* – Gyermekpszichológiai vélemény, 2021.október.22. <https://bojtandrea.hu/kozos-szuloi-felugyelet-valas-utan-gyermekpszichologiai-velemen/1>. /letölve: 2024. október. 16./

³⁹ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, Monográfia 1. (D. Gyermekbarát igazságszolgáltatás a bírósági eljárás alatt, 3.A meghallgatáshoz és a véleménynyilvánításhoz való jog

⁴⁰ BH2019. 298.

⁴¹ WOPERA Zsuzsa: A gyermek véleményének megismerése és értesítésének aktuális kérdései a családjogi perekben <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-gyermek-velemenyenek-megismerese-es-ertesitesenek-aktualis-kerdesei-a-csaladjogi-perekben/> /letölve: 2024. október 15./

kiemelni, hogy a jogszabály nem a gyermek önrendelkezését támogatja, kizárólag a döntéshozatalban való érdemi részvételi jogát biztosítja.⁴²

A gyermek kívánságát igaz számításba veszik, de nincs döntő szerepe, ha az ellentétben áll a gyermek érdekével, és nem szolgálja azt. A bírói döntés azt is figyelembe veszi, hogy a gyermeket könnyen lehet érzelmileg manipulálni és befolyásolni, így a véleményét figyelembe veszik, de csak korlátozottan.⁴³ Ez a jogszabálykiegészítés nem kötelezi a gyermeket a bírósági tárgyaláson való részvételre, csupán lehetőséget teremt a gyermek számára véleményének kifejtésére. Ez a gyermek jogait egyértelműen erősíti, és semmiképp sem hathat csonkítóan vagy negatívan a gyermek lelkiállapotára, mivel nem feltétlen kell a bíróságon jelen lennie, és számos formában élhet véleménynyilvánításhoz való jogával. Így véleményem szerint elkerülhető a gyermek sérülése, ha a szülők is megfelelően állnak a helyzethez.

Ha a gyermek véleménye nem áll ellentétben a saját érdekével, akkor a gyermek nyilatkozata különösen meghatározhatja a gyermek elhelyezéséről szóló döntést. Naiv gondolat lenne, ha abból indulnánk ki, hogy a szülő minden esetben megosztja gyermekével a bíróságtól érkező levelet, illetve tényszerűen közli a levél tartalmát, és a gyermeknek megadják a lehetőséget a szabad véleménynyilvánításhoz. A szülő kizárólagos összekapcsoló szerepét mellőzve, annak érdekében, hogy a gyermek élhessen nyilatkozattételi jogával, azaz ezt elősegítve és könnyítve a gyermek külön, önállóan is kérheti a bíróság előtti meghallgatását, avagy nem csak szülein keresztül, hanem más hozzátartozója, vagy hozzá közel álló nagykorú személy útján. Így a szülő egyéni véleménye és akarata nem zárhatja ki a gyermek gondolatainak tovább adását és részvételét a bírósági eljárásban.⁴⁴

Véleményem szerint pozitív előre haladásnak tekinthető a jelenleg is folyamatban lévő jogszabály alakítás, amely a gyermek jogainak előtérbe helyezését tartja szem előtt. Fontos pont, hogy a szabályozásban megkülönböztetett figyelmet élveznek az eltérő fejlődésű gyermekek, amely még jobban alátámasztja a tényt, hogy a folyamatosan alakuló jogszabályok és azok kiegészítései a gyermek mindenkori érdekét szolgálja. Nem jelent kivételt ez alól a bírósági értesítés sem, amelynek elsődleges célja a gyermekvéleményének megismerése. Ez

⁴² Többek között ezt a kérdést boncolgatta a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet 2022. december 15. napján megtartott „Gyermekek jogok elméletben és gyakorlatban” című interdiszciplináris napján Wopera Zsuzsa: A gyermekek véleménynyilvánítási jogának erősítése a családjogi perekben című előadásában.

⁴³ GYENGÉNÉ NAGY Márta: *A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban*- Tananyag az IDEA Tréningek résztvevői számára- 2018. <https://docplayer.hu/105138141-Dr-gyengene-dr-nagy-marta.html> /letöltve: 2024. október 15./

⁴⁴ SZŐKÉNÉ HALÁSZ Éva: *Pszichológiai és pedagógiai ismeretek* 2010. http://humantizsk.hu/modularis_jegyzetek/6_1_szokene.pdf /letöltve: 2024. november 6./

megkönnyíti a gyermek helyzetét, a bíróság és a gyermek közötti szakadék közé hidat épít. Mivel több módon is megtehető a nyilatkozat, így a gyermekszabadon, hozzá leginkább illő eljárásban teheti meg nyilatkozatát, amelyre koránál, vagy érettségi szintjéhez mérten képes.

3. Életkor figyelembevétele a meghallgatás során

A Gyermekjogi Egyezmény is hangsúlyozza a nyilatkozattételről való tájékoztatást. Az egyezményben részt vevő államok biztosítják az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára a jogot, hogy *minden őt érintő kérdésben szabadon nyilváníthat véleményt*, viszont a gyermek véleményének súlya a döntéshozatalban a gyermek érettségével és korával van összhangban.⁴⁵ Ez a szabályozás nem csak a gyermek elhelyezésére vonatkozik, hanem kiterjed minden bírói vagy közigazgatási eljárásra, amelyben a gyermek akár közvetlenül, vagy közvetve érdekelt.

A Ptk. és az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának állásfoglalása, iránymutatása egyértelműen meghatározza a gyermekek meghallgatásának a jogát, mivel attól függetlenül, hogy alkalmazásának meghatározásában nagy mozgásteret ad a bírának, igen szigorú rendszer alapján kell meghatározni. Nem lehet ezen szabályozást korosztályhoz kötni, így a „véleményformálásra képes” gyermekeket értesítik ezen jogukról. Nem elég rögzíteni a gyermek döntéshozatalban való érdemi részvételi jogát, fontos meghatározni azt is, hogy a gyermeket milyen formában kell tájékoztatni ezen jogról. Ez a „tájékoztatáshoz való jog”, amely a gyermek részvételének előfeltétele.⁴⁶

A magyar jog szerint a gyermek meghallgatásának két módja van. Az egyik esetben közvetlenül, a bíróság által történik meg a gyermek meghallgatása. A másik lehetőség, amikor egy szakértő hallgatja meg a gyermeket, és kérdezi meg véleményéről.⁴⁷ Ezeknek alkalmazását nem az életkor, hanem a bíróság határozza meg, viszont általánosságban elmondható, hogy a 12-14 év alatti gyermekek esetében a bíróság a szakértő útján történő meghallgatást preferálja, míg 12-14 év feletti gyermeknél már a közvetlen meghallgatás lehet a célravezetőbb.⁴⁸ Természetesen egyéni körülmények miatt eltérhetnek ennek alkalmazásától, és a gyermek érett gondolkodásához mérten választják ki a megfelelő meghallgatási módot.

⁴⁵ Gyermekjogi Egyezmény 12.cikke

⁴⁶ Gyermekjogi Egyezmény 12.cikke

⁴⁷ FEHÉRNÉ GAÁL Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben, In: Családi jog, 2016/2 7.-15. oldal

⁴⁸ Ptk. 4:171§ (4)

A szakértői meghallgatás segíthet abban, hogy a gyermek életkorához és lelki állapotához mérten, megfelelő körülmények között lehessen meghallgatni a kisebb gyermekeket, míg a bírósági meghallgatás elegendő lehet egy idősebb, de még kiskorú gyermek esetében, aki már átlátja és megfelelően tudja kezelni a helyzetet.⁴⁹ A 14. életévét betöltött gyermek esetében, az őt érintő és az elhelyezéséről szóló döntésbe minden helyzetben be kell vonni, és csak az ő egyetértésével hozható meg az erre irányuló döntés, mivel ennyi idősen már ítélőképessége birtokában van.⁵⁰ Ez alól kivételt képez, amikor az általa választott elhelyezés a saját fejlődését veszélyezteti, illetve rossz hatással lehet a gyermek életére hosszú távon. Az életkornak meghatározó szerepe van abban, hogy a gyermek véleményét milyen mértékben veszik figyelembe, mivel a kisebb gyermekek nem teljesen tudják átlátni a körülöttük zajló történéseket, és aktuális lelki állapot alapján dönthetnek. Igaz már van figyelembe vehető kialakult véleményük, viszont az nem minden esetben a tényleges érdekeinek mindenben megfelelő.⁵¹ Értelemszerűen egy kisebb gyermek több időt szeretne azzal a szülővel eltölteni, akivel alapvetően kevesebbet szokott, és nem méri fel megfelelően életkorából adódóan ennek a döntésnek következményeit. Intellektuálisan már fejlettek, de nem tudják feldolgozni, mivel járhat döntése, így ehhez mérten kezelik a véleményüket.⁵²

A pszichológusoknak a gyermek 4-5 éves koráig főleg a gyermek viselkedését és gesztusait kell megfigyelniük és tanulmányozniuk. Egy ilyen korosztályban lévő gyermekről általánosságban elmondható, hogy főleg tömondatokban válaszol a szakértő által feltett kérdésekre, így a mimikáikból, és nem figyelt testbeszédükből lehet következtetéseket levonni. Játékos feladatokkal, és ügyességi játékokkal is elősegítik a szakértők mind a kommunikáció megindítását, mind a gyermek hangulatának feloldását.

Általánosságban elmondható, hogy a gyermek sokkal őszintébb a megkérdezése során, ha a hozzá érzelmileg közel álló felnőttek nincsenek jelen, így a meghallgatásukat a bíróság általában a szülők és képviselők távollétében hajtja végre. Nem csak az őszinteség előhozása

⁴⁹ Fővárosi Törvényszék: *A gyermeknek is joga van az őt érintő kérdésekben a bíróság előtt nyilatkozni!* – A Ptk. augusztus 1-el hatályba lépett módosítása a gyakorlatban- Jogi Fórum <https://www.jogiforum.hu/hir/2022/10/20/a-gyermeknek-is-joga-van-a-birosag-elott-nyilatkozni-a-ptk-augusztus-1-el-hatalyba-lepett-modositasa-a-gyakorlatban/> /letoltve: 2024. szeptember 05./

⁵⁰ ÁDÁMKÓ Viktória: Az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének meghallgatása - különös tekintettel a gyermekelhelyezésre, Családi Jog, XII. évfolyam 3. szám, 2015. szeptember. 10.-16. oldal

⁵¹ Családi Háló Közhasznú Alapítvány: *Családi Net-Gyermekeink fejlődése. 6-7 éves gyerek -2023.09. 24.* http://www.csaladinet.hu/hirek/gyerekneveles/gyerekek_fejlodesere/19326/gyermekeink_fejlodesere alapján /letoltve: 2024. szeptember 18./

⁵² GYENGÉNÉ NAGY Márta: *A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban-* Tananyag az IDEA Tréningek résztvevői számára- 2018. <https://docplayer.hu/105138141-Dr-gyengene-dr-nagy-marta.html> /letoltve: 2024. október 12./

miatt hasznos a gyermeket a felek nélkül meghallgatni, hanem azért is, mivel nélkülük, - a tapasztalat alapján - a gyermekek sokkal felszabadultabbak, és kevésbé szoronganak.

Jelentősen hátráltatja a folyamatot a szülők jelenléte, mivelhogy a gyermekek nem szeretnék egyik szülőt sem megbántani, így nélkülük érvényesülhet igazán a gyermek őszinte, valós gondolata. Ezzel a módszerrel kevésbé viseli meg a gyermeket a választás súlya, illetve nem is látja a szülők esetleges rosszalló reakcióit, így a lehető legjobban óvja a történetben szereplő feleket.

4. Gyermek részvétele az eljárásokban

A gyermekbarát igazságszolgáltatást csak megfelelő feltételek megteremtésével lehetséges elérni, ez nagyon „nehéz terepnek” számít. Hogyan lehetne egy bírósági közeg gyermekbarát, és hogyan lehetne elkerülni a lehető legjobban a gyermek sérülését? Habár a felnőttek számára is megterhelő lehet a bírósági eljárás, az igazságszolgáltatás igyekszik minél jobban figyelembe venni a gyermek érdekeit.

Ezeket általános elemekkel igyekszik fenntartani, amelyek között helyet kap a tájékoztatás és tanácsadás, amely azt szorgalmazza, hogy a gyermekeket és a szülőket is tájékoztatni kell megfelelően a jogaikról, illetve a jogaik sérelme esetén, a jogorvoslatra igénybevehető eszközökről, az eljárás lehetséges következményeiről, illetve az eljárás vagy beavatkozás általános szabályairól és kimeneteléről.

A második elem a magánélet és a család védelme, amely kiemeli, hogy a gyermek személyes jogait és magánéletét a nemzeti joggal összhangban védeni kell. Nem szabad olyan információt közzé tenni, amelyből megállapítható a gyermek személyazonossága: nem szabad képi ábrázolást közzé tenni, részletes leírást a gyermekről vagy annak családjáról, és természetesen neveket és lakcímet sem.

A következő elem a biztonság, amely amennyire általánosan hangzik, annyira jelentős terület. Minden bírósági, vagy azon kívüli eljárásban védeni kell a gyermeket attól, hogy sérüljenek, szükséges védelmet nyújtani a gyermeknek és családjának a megfélemlítéstől. A gyermeknek nem csak a szülői felügyeleti jog eldöntésének ügyében van véleménynyilvánítási joga, hanem minden őt érintő kérdésben. Ezt a jogát a bíró nem utasíthatja el, nem korlátozhatja, ha a gyermek maga vagy képviselője kéri a meghallgatást. A gyermeket érintő kérdésekben különösen fontos az, hogy el kell kerülnie a bíróságnak az indokolatlan késedelmet. A gyermek

meghallgatásának számát a lehető legkevesebb alkalomra kell redukálni, de ha egynél több meghallgatás szükséges, akkor, ha lehetséges, ugyan annak a személynek kell elvégeznie.⁵³

5. Szakpszichológus alkalmazása

A Pp. kibővítette a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése - illetve a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perrel a különös szabályozást nyerő személyi állapotot érintő pereket. Ez azért volt jelentős lépés, mivel így e perekben alkalmazhatóvá váltak a személyi állapotot érintő perek közös eljárási szabályai. Ezek közül a leglényegesebbnek a tanú elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatását tartom,⁵⁴ amely nem csak a tanú, hanem más félnek vagy más perbeli személynek, illetve a szakértőnek a meghallgatását is magában foglalja. Ebben az esetben az eljárás lényegesen gördülékenyebben folyhat, hamarabb véget érhet az eljárás.

A legjelentősebb változás a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perekben következik be, hiszen 2018. január 1-jétől már nem élhetnek a felek a magánszakértő bizonyítási eszközével, amelyre korábban lehetőségük volt.⁵⁵ A bíró továbbá 2021. évtől kezdődően felhatalmazást kapott arra, hogy a félként eljáró szülőt, illetve a kiskorú gyermeket klinikai szakpszichológus vizsgálaton való részvételre kötelezhetti, amely erőteljesen érinti a felek rendelkezési jogát.⁵⁶

5.1 Szakpszichológus alkalmazása a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése esetén

A gyermek meghallgatása két formában történhet közvetlenül, személyesen a bíróság által, illetve közvetve, szakértő bevonásával. Ez, mint kitértem rá, a gyermek korától, és

⁵³ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról-Monográfia 5. <https://rm.coe.int/16806a4541/letoltve:2024.november10/>

⁵⁴ Pp.: 280. § [Az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás] Ha a bizonyításfelvétel során a fél és más perbeli személy, a tanú, valamint a szakértő meghallgatása szükséges, a bíróság a XLVII. Fejezet rendelkezései szerint a meghallgatást elektronikus hírközlő hálózat útján is foganatosíthatja.

⁵⁵ Pp.268. § [A bizonyítás eszközei]

(1) A bizonyítási eszköznek alkalmasnak kell lennie arra, hogy igénybevételével a bíróság a perben jelentős tények megállapításához felhasználható, a mérlegelés során figyelembe vehető bizonyítékhoz juthasson.

(2) Bizonyítási eszközként különösen tanú, szakértő, okirat, képfelvétel, hangfelvétel, kép- és hangfelvétel, valamint egyéb tárgyi bizonyítási eszköz vehető igénybe.

⁵⁶ Pp. 477. § (2) A bíróság a kiskorú gyermek érdekében a félként eljáró szülőt és a kiskorú gyermeket klinikai és mentálhigiéniai felnőtt és gyermek szakpszichológus szakértői vizsgálaton való részvételre kötelezhetti. Ha a vizsgálatra kötelezett szülő a kijelölt szakértőnél nem jelenik meg, vagy a kiskorú gyermek törvényes képviselőjeként a gyermek vizsgálaton való részvételét nem biztosítja, a bíróság a közreműködőkkel szembeni kényszerítő eszközök közül az okozott költségek megtérítésére kötelezhetti, illetve pénzbírsággal sújthatja.

ítélőképességének szintjétől függ, mivel az, hogy ítélőképessége birtokában van, nem egy eldöntendő (például kor) kérdés, hanem sok tényező alapos mérlegelése, és folyamatosan alakul a gyermek személyiségfejlődése során.

A bírók nem szakértők a gyermek fejlődéséről, és a család-dinamikát illetően, így mindenképpen szükségesnek tartom szakpszichológus véleményének kikérését a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése kérdéséről. A szakpszichológus meg tudja határozni, a gyermeknek mi lehet a legjobb, személyre szabottan, és így elkerülhető a laikus, általánosságokon alapuló végső döntés meghozatala.⁵⁷

Az utóbbi évek tendenciái alapján elmondható, hogy a bíróságok oldaláról egyenagyobb igény keletkezett a pszichológus szakértők bevonására a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése kapcsán. Ezekben a helyzetekben a szülők hajlamosak - a gyermek feletti szülői felügyelet gyakorlása érdekében - a büntetőjog bevonására, így a tárgyalások részévé vált a büntetőfeljelentés, illetve az etikai eljárás kezdeményezése az igazságügyi szakértő ellen, a másik szülő esélyeinek csökkentése érdekében.⁵⁸ Az eljárásoknak a gyermekek lehetnek a legnagyobb vesztesei, mivel a felügyeleti jog megszerzésének érdekében a szülők hajlamosak a gyermek érdekeit háttérbe sorolni, és gyermekeik érzelmi állapotát sértve igyekeznek a saját álláspontjukat érvényesíteni. Ennek gyakori eszköze a zsarolás, valamint a lelkiismeret megtörése. A szülő célja egyértelműen meghatározhatóan az, hogy a másik szülőt elidegenítse a kiskorú gyermektől, illetve a kapcsolatuk megromlása.⁵⁹ Hajnal Ágnes igazságügyi pszichológus is ezen az állásponton van, és egy kutatással is bebizonyította a szülők törekvéseinek negatív hatásait. Az igazságügyi pszichológus 100, véletlenszerűen kiválasztott budapesti család vizsgálata alapján megállapította, hogy a megvizsgált 158 gyermek közül a szülők „válása” előtt csak 3 gyermeknek volt valamilyen pszichiátriai problémája, míg a peres eljárások végén ugyan ezek a gyermekek közül 54 kiskorúgyermeknél tapasztalt valamilyen káros lelki tünetet. Mindez alátámasztja azt, hogy rettentően fontos a szakpszichológus

⁵⁷ Agárdi Tamás szerint az igazságszolgáltatás egyik fő feladata, hogy segítse a krízisbe került családokat, mégis gyakran a peres eljárás során csak tovább növekszik a konfliktus az egyébként is szétzilált családi viszonyokban. Agárdi Tamás a Második Országos Kriminálisztikai Konferencián előadott „A váloperekben várható büntetőeljárások vizsgálatának tapasztalatai az igazságügyi pszichológus szakértő gyakorlatában” címmel. Fontos a témában való együttműködés a jogász és a pszichológus oldalról egyaránt, mivel a gyermekek érdekét leginkább így lehet legjobban támogatni, megvédeni. <https://szakmaikamara.hu/kozosen-az-igazsagszolgalatasert-a-bunuldozesert-szakmai-konferencia/> /letoltve:2024. november 6./

⁵⁸ SEREG András: Szülők háborúja – Az igazságügyi pszichológus szakértő szemével-Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara- 2018.január 30. <https://misk.hu/index.php/193-szulo-k-haboruja-az-igazsagugyi-pszichologus-szakerto-szemevel> /letoltve:2024. november 6./

⁵⁹ DÉNESNÉ ORCSIK Judit: A gyermekkel való kapcsolattartás nem csak jog, hanem kötelezettség is. Ügyvédvilág szaklap, 2017 november <https://jogaszvilag.hu/szakma/a-gyermekekkel-valo-kapcsolattartas-nem-csak-jog-hanem-kotelezetseg-is/> /letoltve:2024. november 6./

részvétele az eljárásban, ha a felek nem értenek egyet. A pszichológus a megoldás keresése és a család vizsgálata közben tud a gyermeknek is segíteni, tud segíteni neki a helyzet feldolgozásában.

5.2 Gyermeknevelésre való alkalmasság vizsgálata

A szakpszichológusi vizsgálat igen sokrétű, mivel számos kérdésre kell választ adnia, a pszichológia módszertanát alkalmazva, annak érdekében, hogy ténylegesen a gyermek érdekeinek a legmesszemenőig figyelembevételével szülessen meg a bírói döntés, kizárva az esetleges befolyásolási tényezőket is. A vizsgálat fő céljának tekintendő a gyermek érdekének meghatározása, illetve annak megállapítása, hogy melyik szülő - vagy mindkét szülő - felügyelete alatt biztosított a gyermek optimális fejlődése, pszichés egyensúlyának kialakítása és fenntartása. Természetesen itt is nagy hangsúlyt kap a gyermek véleménynyilvánításának eredménye is, de nem ez az elsődleges, ha az nem egyezik a gyermek érdekével. A Kúria döntéshozatalai során is ezt veszik leginkább figyelembe, tekintve, hogy a gyermek nem feltétlenül látja, mi fejleszti, mi tehet jót a fejlődésének. A Kúria Pfv. 20.261/2024/12.⁶⁰ döntésében is ezt vette figyelembe, és helyben hagyta a másodfokú bíróság döntését. Ebből a döntésből megismerhetjük, hogy az elsőfokú bíróság igazságügyi pszichológus szakértő véleményét kérte ki a gyermekek helyzetével, a szülők nevelésre alkalmasságával kapcsolatban, amely nagy súllyal bírt a döntéshozatal során. Felhívja a figyelmet a nevelési problémákra, és annak későbbi károkozására, illetve, hogy ez milyen formában befolyásolja a gyermekek fejlődését. „... arra mutat rá a Kúria, hogy az elsőfokú bíróság az ítélete [106] bekezdésében foglaltak szerint a felperesnek a gyermekeket az alperestől elidegenítő magatartásaként értékelte – további mellett – azt, hogy több alkalommal a felperes önhibájából maradt el a kapcsolattartás az alperes és a gyermekek között.”⁶¹

5.3 A pszichológiai vizsgálat legfontosabb kérdései

A legfontosabb és legelső eldöntendő kérdés a szülők gyermeknevelésre való alkalmasságának vizsgálata, valamint a két szülő alkalmasságának különbségeinek megállapítása.⁶² Ha valamelyik fél egyáltalán nem alkalmas gyermeke ellátására és nevelésére,

⁶⁰ Kúria Pfv. 20.261/2024/12. <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/25/id/A2404380.KUR/ts/10000101/> /letöltve: 2024. november 5./

⁶¹ Kúria Pfv. 20.261/2024/12. (<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/25/id/A2404380.KUR/ts/10000101/>) /letöltve: 2024. november 5./

⁶² SEREG András: Szülők háborúja – Az igazságügyi pszichológus szakértő szemével-Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara- 2018.január 30. <https://misk.hu/index.php/193-szulok-haboruja-az-igazsagugyi-pszichologus-szakerto->

abban a helyzetben ez a kérdés eldöntöttnek tekinthető, mivel a gyermek másik szülőhöz kerülése szolgálja legjobban a gyermek érdekét. Abban az esetben, amikor mindkét szülő alkalmas a nevelésre, a két szülő életvitelének és a köztük lévő alkalmasságnak különbségeit mérik és térképezik fel.⁶³

A második, de hasonlóan fontos vizsgálandó tényező, az, hogy az adott szülőnél való elhelyezés a gyermekre milyen hatással lesz. Ez továbbmegy azon kérdésen, hogy melyik szülőt szereti jobban a gyermek, és olyan tényezőket vesz figyelembe, amely az együttélésre kihatással lenne. A szülők életvitelét, életkörülményét, és az erkölcsi nevelésre való alkalmasságát is vizsgálat alá helyezik, azt figyelembe véve, hogy a kiskorú gyermeknek mi szolgálja hosszútávon az érdekeit.

Külön problémát jelenthet az a helyzet, amikor a testvérek közül az egyik testvér az egyik szülőhöz, a másik pedig a másik szülőhöz ragaszkodik jobban, így a testvérek elválasztása merülhet fel. Ezt elsősorban nem támogatja a joggyakorlat, mivel a testvérek együttmaradása a cél, ellenkező esetben a testvérek egymástól való elszakadását is fel kell dolgozniuk a gyermekeknek, így ezt is igazságügyi pszichológus dönti el, személyre szabottan.

Testvéreket csak különösen indokolt esetben lehet egymástól elválasztani. Viszont előfordulhat, hogy valamelyik kiskorú gyermek ragaszkodása sokkal erősebb valamelyik szülőhöz, mint testvéréhez. Ebben az esetben a bíróság mérlegeli a körülményeket, és azok tudatában jóváhagyhatja a szülők testvéreket szétválasztó egyezségüket. Viszont ehhez az szükséges, hogy ez a megoldás szolgálja a legjobban a gyermekek érdekét.⁶⁴

A következő fontos szempont, amelyet vizsgálnak, az a gyermek lelki állapota. Kiemelt feladata a pszichológusnak, hogy a gyermek érzelmi és mentális egészsége a lehető legkevesebbet sérüljön a bontóper során. A szakértői vizsgálat kiterjed a szülők pszichés állapotára, illetve ennek labilitására, a negatív irányban való változás negatívan hathat mind a szülőre, mind a gyermekre. Egy labilis pszichés állapotban lévő szülő nem tudja megteremteni a gyermek számára azt a megfelelő biztonságot, amelyre egy gyermeknek ebben az esetben szüksége van.

szemeivel /letöltve:2024. november 6./

⁶³ VISONTAI-SZABÓ Katalin: A bizonyítás szempontjai és nehézségei a szülői felügyelet rendezésére irányuló perekben, Családi Jog, XII. évfolyam 1. szám, 2015/1., 26. 24-35. oldal

⁶⁴ GRÁD András, MEDE Lilla, JÁNOSKÚTI Gyöngyvér, KÖRÖS András – Az igazságügyi pszichológus szakvélemény szerepe a gyermekelhelyezési perekben; Családi Jog VIII. évf. 1. szám 13-22. oldal

6. Szubjektív vagy objektív a döntéshozatal?

Részben a szubjektivitás kizárása érdekében is történik a szakértők bevonása, hogy ne a bíró személyes, szubjektív véleménye alapján legyen meghozva a döntés- mivel a bíró nem szakértő a pszichológiában-, így pontosan ezt akarja kizárni a szakértő kirendelése. Alapvetően a bíró is objektívnek tekinthető, de jelen esetben mindenképp szükségesnek tartom a szakértő bevonását, mivel e területen jártas más aspektusok alapján is meg tudja vizsgálni. Az igazságügyi szakértők általában objektív módszerekkel kutatják az aktuális helyzetre a legjobb megoldást, és ezen tényezőket figyelembevéve írják meg szakértői véleményüket. Ámbár sok esetben akarva-akaratlanul felmerülhet a személyes vélemény és annak hangoztatása, illetve a szimpátia kérdése, így a szubjektivitás kizárása elérhetetlennek tűnik. Mivel az egyedi esetek miatt egyéni döntések születnek mindenesetben, így kizárhatatlannak tekinthető a szubjektív vélemény. Ennek ellenére kijelenthető, hogy a bíró is igyekszik az objektív döntéshozatalra, amiben segítségére van a szakértői vélemény.

IV. Fejezet

A váltott gondoskodás, osztott szülői felügyelet

A váltott gondoskodás - amely szerint a szülők egymást felváltva, azonos időtartamban nevelik, gondozzák a gyermeket - lehetővé teszi a célt, hogy a gyermek mindkét szülővel szoros, illetve kiegyensúlyozott kapcsolatot tudjon fenntartani. Ez a felügyeleti mód lehetővé teszi azt, hogy mindkét szülő tudjon elegendő időt tölteni gyermekével, tudja nevelni, gondoskodjon róla, valamint megfelelő lelki, szellemi, és testi körülményt biztosítson neki. Ebben a fajta gyermek elhelyezési módban a szülők dönthetnek a váltott gondoskodás mellett, amelyhez hozzá tartozik, miszerint a szülőknek kell bizonyítaniuk, hogy megvalósítható az esetükben, és gyermeküknek ez szolgálja legjobban az érdekét.

Az államok - amelyek aláírták a Gyermekjogi Egyezményt - elismerték, hogy ideális esetben mindkét szülő közös felelősséggel tartozik a gyermek nevelésében, és egyaránt részt kell vennie a gyermek fejlődésének biztosításában.

Amennyiben főszabályként kezelné a bíróság a váltott gondoskodást - mint néhány európai országban⁶⁵ - abban az esetben vélelmezhetőnek tekinthetnének, hogy a gyermeknek ez a fajta elhelyezési mód szolgálja az érdekét, fejleszti a gyermek személyiségét. Ilyen helyzetben a váltott gondoskodás ellen tiltakozó szülőnek kell bizonyítani az ellenkezőjét, számba véve azokat a tényezőket, amelyeket figyelembe vesznek a váltott gondoskodás esetében. A váltott gondoskodás esetén felmerülő kérdéskör a szülők együttműködési képessége, továbbá az, hogy milyen közel laknak egymástól és az iskolától.

Igaz a Ptk. korábban nem rendelkezett a „váltva nevelésről” korábban, de ennek alkalmazhatósága egyáltalán nem volt kizárva, a szülők megegyezhettek ebben a nevelési formában. A váltott gondoskodás hivatalosan, 2021. évi CXXII. törvény keretein belül rögzült, miszerint a közös szülői felügyeletet olyan módon is gyakorolhatják a felek, hogy felváltva, azonos időtartamban jogosultak és kötelesek a gyermek nevelésére és gondozására.⁶⁶ A váltott gondoskodás érdekessége, mivel viszonylag új megoldásnak tekinthető ez az elhelyezési forma, sem Európa szerte, sem hazánkban nem alakult még ki egységes elnevezés, de abban sincs közös nevező, hogy mit tekintenek az országok váltott gondoskodásnak.

⁶⁵ Az európai országok gyakorlatát mutatja be Laura Bernardi, Dimitri Mortelmans (szerk.): Shared Physical Custody Interdisciplinary Insights in Child Custody Arrangement Springer European Studies of Population Volume 25. 2022. c. műve. Elérhető: https://www.researchgate.net/publication/353091111_Shared_Physical_Custody_Interdisciplinary_Insights_in_Child_Custody_Arrangements_Interdisciplinary_Insights_in_Child_Custody_Arrangements

⁶⁶ Ptk. 4:164. § [A szülői felügyelet közös gyakorlása] (1) bekezdése

1. A váltott gondoskodás elnevezése

Európa szerte új gondoskodási formának tekinthető, így a kontinens területén belül sincs egységes fogalom-használat, de a jogintézmény tartalmát illetően is jelentős különbsége tapasztalható.⁶⁷ Mivel a magyar családjogban is újonnan szabályozott intézményről van szó, így könnyen előfordulhat, hogy egységes elnevezés még nem alakult ki, de számos országban különbözik, hogy mi tekinthető váltott gondoskodásnak. Magyarországon belül is viták forrnak arról, hogy mi a helyes megnevezése ennek a típusú gondoskodást formának.

Véleményem szerint a váltott gondoskodás azért helyénvalóbb elnevezés, mint a váltott elhelyezés, mivel a Családjogi Könyv - a Ptk. Negyedik Könyve - alapján már nem tekinthető gyermekelhelyezésnek, amikor a szülők különélése esetén vagy egyéni, vagy bíróság által rendezett szülői felügyelet van életben. Sokkal kifejezőbbnek tartom a váltott gondoskodás elnevezést, mivel magába foglalja mindazt, amelyről a szülői kötelezettségek szólnak. Ad egy sokkal mélyebb jelentést, hiszen a szülőknek kell gondoskodniuk gyermekükről, megfelelő erkölcsi és fizikai környezetet fenntartaniuk gyermekük számára, és egy olyan életkörülményt kell kialakítaniuk, amely megfelelően fejleszti, és gondozza a gyermek mind lelki, mind testi fejlődését.

A 2021. évi CXXII. törvény⁶⁸ igaz kiegészítette a Ptk. 4:164. paragrafusát a váltott gondoskodással, viszont nem nevesíti magát a jogintézményt. Ezen paragrafus leírja, hogy az egyik szülő kérelmére is elrendelhető a közös szülői felügyelet, ha ezzel a kiskorú gyermek érdekét veszik figyelembe.

Kiegészítésként a törvénybe került továbbá a közös szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése címmel rendelkező 4:167/A. §,⁶⁹ amely amellett, hogy meghatározza, hogy milyen kérdésekben kell a bíróságnak közös szülői felügyelet elrendelése esetén döntenie, kitér

⁶⁷ Lásd ehhez pl: SZEIBERT Orsolya: A váltott gondoskodás - amerikai és svéd tapasztalatok; a kutatás nehézségei. In: Családi Jog 2021/4., 39-44. oldal

⁶⁸ 2021. évi CXXII. törvény egyes igazságügyi tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról

⁶⁹ 4:167/A. § [A közös szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése]

(1) A közös szülői felügyeletről való döntés esetén a bíróság a kiskorú gyermek érdekében figyelemmel elrendelheti, hogy a szülők a gyermekről felváltva, azonos időtartamban gondoskodjanak, vagy ennek hiányában szabályozza a gyermekkel való kapcsolattartást és dönt a gyermek tartásáról. A közös szülői felügyelet elrendelése esetén a bíróság kijelöli a gyermek lakóhelyét.

(2) Ha a bíróság a szülőket felváltva, azonos időtartamban jogosítja fel a gyermek gondozására, dönt a szülő által önállóan gyakorolt gondoskodás időtartamának mértékéről – a szünetek és az ünnepek időszakára is kiterjedően –, a gyermek átadása, átvétele módjáról, továbbá szükség esetén a gyermek tartásáról is.

(3) Ha a bíróság a szülőket felváltva, azonos időtartamban jogosítja fel a gyermek gondozására, akkor a (2) bekezdés szerinti döntések megváltoztatását is a bíróságtól lehet kérni.

arra, hogy a bíróság a kiskorú gyermek érdekében figyelemmel elrendelheti a gyermek szülők közötti váltásban történő gondoskodási formát.

2. A váltott gondoskodás szabályai

Abban az esetben, ha a gyermek csak az egyik szülőnél lakik, meg kell a szülőknek egyezniük abban, milyen időközönként kíván a külön élő szülő kapcsolatot tartani gyermekével. Ebben az esetben ez nem okoz problémát, hiszen mindkét otthonban közel azonos időtartamban nevelkedik a gyermek. Mindkét szülő kiveheti a kellő részét a gyermeknevelésben, illetve a gyermekkel közösen eltöltött idő is biztosítva van, mind mennyiségét, mind minőségét tekintve.

A váltott gondoskodás tekintetében már fizikailag is lehetővé tették a közös szülői felügyelet megvalósulását, és nem csak „formáljogilag” van életben a fogalom. Szeibert Orsolya szakcikkében⁷⁰ kitér a megközelítő szabályra, miszerint a szülői felügyeleti feladatokat hozzávetőlegesen hasonló időbeli megosztásban kell a szülőkre elosztani, amely valamilyen szinten hasonlatos azzal az aránnyal, ahogyan az együttélés során, korábban kivették a részüket a gyermek gondozásában. Ennek a felügyeleti módnak is vannak bizonyos feltételei, amely alapján a bíróság elrendeli a váltott gondoskodást. A váltott gondoskodás esetében mindkét szülőnek meg kell felelnie a kritériumoknak, mivel a közös gyermek egyik szülőnél sem szenvedhet hiányt. Ezek a feltételek főleg a gyermek megfelelő nevelése és gondozása körébe tartozik. Így például, hogy a szülőnek át kell adnia a gyermeknek az általános erkölcsi normákat, a gyermek jellemfejlődését, értékrendjét támogatnia kell a szülőknek, és a jelenlegi normák szerint kell segíteni ezeknek a kialakulásában. Váltott gondoskodás esetén szükséges a szülők bíróság előtt tett, közös szándéknyilatkozata elhatározás a szülőtől a bíróság előtt, a szülőknek közel kell lagnia egymáshoz, illetve a gyermek oktatási intézményéhez, lényeges eleme a szülők közti együttműködési hajlam.

Ezekén kívül, az egyik legjelentősebb körülmény, amelyet figyelembe vesznek, az a gyermek lelkiállaga, amely lehetővé teszi az időszakos váltást. A gyermek erre alkalmasságát szakértők vizsgálják, és a pszichológus véleményét alapul véve - az előbb felsorolt feltételekkel együtt - a bíróság dönti el, hogy elrendeli-e a váltott gondoskodást.

A Ptk. Negyedik Könyve alapján elmondható, hogy a szülők közös felügyelet esetén

⁷⁰ SZEIBERT Orsolya: A váltott gondoskodás előnyei és akadályai, továbbá a gyermek vallásszabadsága és származás megismeréséhez fűződő joga nemzetközi összehasonlításban In: Családi Jog, 2022/2., 32-36. oldal

minden kérdésben közös a döntés, mindkét félnek joga van egyaránt a döntés jogához, minden gyermeket érintő kérdésben, nem csak a gyermek sorsát érintő kérdések esetén.

Fontos tényező, hogy a szülőknek - a szülői felügyelet ezen gyakorlási módjánál is - meg kell határozni a gyermek lakóhelyét, hiszen két lakóhellyel a gyermek nem rendelkezhet. Ezt a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 5. §-a határozza meg.⁷¹ Ennek kiegészítő szabályozása a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény végrehajtásáról szóló 146/1993.(X. 26.) Kormány rendelet, amelynek 30. §. (1) bekezdése tesz említést a kiskorú gyermekek lakóhelyének szabályozásáról.⁷² Ezen rendelkezés alapján a kiskorú gyermek lakóhelye meghatározása a szülő lakóhelyére történik, más határozat hiányában.

3. Gyermek érdeke a váltott gondoskodás esetén

A váltott gondoskodás típusú elhelyezési módozatnak számos támogatója és kritikusa van, hiszen rengeteg oldalról megvizsgálandó és megvizsgálható terület. A gyermekek lelkivilága sérülékeny, amelynek okán a jog, mint egyfajta gyógyító, alkalmaz eszközöket a megsértett lélek orvoslására, és igyekszik a lehető legjobb módon megvédeni a különböző sérülésektől, így kulcsfontosságú, hogy a bontóper során a lehető legkevesebbet sérüljön mentálisan a gyermek, és a lehető legkevésbé viselje meg a gyermeket, mely azzal a lépéssel érhető el leginkább, hogy a gyermek mindkét szülővel való kapcsolata megmarad. A joggyakorlat során meg kell védeni a gyermek mindkét szülővel való kapcsolatához való jogát.⁷³

A bírósági döntések meghozatala során az ítélet meghozatalára irányuló bírói fókusznak arra kell irányulnia, hogy a gyermek érdeke privilegizálhasson, amely a legtöbb esetben az, hogy a gyermeknek mindkét szülővel való kapcsolata megmaradjon, és legkevésbé sérüljön. Számos jogásznak az a meggyőződése, hogy erre a legjobb megoldás a váltott gondoskodás, és az egyik szülőnek rendelt kizárólagos felügyeleti jog sem a szülőknek, sem a gyermeknek nem célravezető hosszútávon, és számos problémát hoz felszínre. Ennek ellenére számos olyan esetről tudunk, ahol valamelyik fél önkényesen megváltoztatja a beállt rendszert, és nem adja

⁷¹ a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 5. § (2). bekezdése

⁷² 146/1993. (X. 26.) Korm. rendelet a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény végrehajtásáról: 30. § (1) bekezdése

⁷³ REIDER NÉ BÁNKI Erika: A gyermek érdeke a felbomló családban, Doktori értekezés Győr 2014. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://doktiskjog.sze.hu/images/RBE_%C3%A9rtekez%C3%A9s.pdf](https://doktiskjog.sze.hu/images/RBE_%C3%A9rtekez%C3%A9s.pdf) /letöltve: 2024. október 12./

át a megbeszéltek szerint a közös gyermeket, így ellent mond a megállapodásnak.⁷⁴ Ez a szakpszichológiai vélemény szerint a gyermek számára érzelmileg káros, és negatív hatással lehet a gyermek pszichés állapotára, ezért mindenképpen sérti az érdekét. Az ilyesfajta elmergesedett szülők közötti kapcsolat esetén nehezen elkerülhető, hogy a gyermek ne küzdjön szorongással, illetve a megfelelni akarás is káros hatással lehet fejlődésére. Ilyen esetben, amikor a gyermek mindkét szülőhöz megfelelő mértékben kötődik, illetve a szülők alkalmasak a gyermek megfelelő módon való nevelésére, viszont nem mutatnak hajlandóságot a váltott gondoskodásra, mindenképpen a gyermek sérül, és az ő véleménye szorul háttérbe, ami ellenkezik a joggyakorlat számára kijelölt úttal.

„A gyermek számára érzelmileg megterhelő, ha valamelyik szülőtől elszakítják, anélkül, hogy erre felkészítenék. Ez fokozhatja szorongását, pszichés sérülést eredményezhet. Mindkét szülő a másikkal szemben erős érzelmeket mutat, ezeket az érzelmeket nehezen tudja a háttérbe szorítani, a gyermek érdekét szem előtt tartani.”⁷⁵ – igazságügyi pszichológus szakértő vélemény.

4. A váltott gondoskodás előnyei - a gyermek szempontjából

Abban az esetben, ha a bíróság csak az egyik felet hatalmazza meg a szülői felügyelet gyakorlására, a másik szülőt ezzel a döntéssel kivonja a gyermek mindennapi életéből. Ennek következtében a különélő szülő kimarad a gyermek mindennapi problémái megoldásából, és a mindennapi örömeit sem élheti meg gyermekével. Ennek következtében a gyermek a vele egy háztartásban élő szülővel szorosabb kapcsolatot tud kiépíteni (illetve tartani), mint azzal a szülővel, akivel csak időszakosan találkozik. A gyermekkel együtt élő szülőnek továbbá lehetősége van kihasználni a helyzetet, és gyakori példa, hogy igyekeznek a gyermeket elidegeníteni a külön élő szülőtől. Ezt akár a gyermek sérelmére is elkövethetik, akár verbálisan, akár cselekedettel. A gyermek egészséges szellemi fejlődésére ártalmas, amikor a vele egy háztartásban élő szülő a másik szülőt állítja be minden baj okozójának, illetve a gyermek csalódottságát használják fel.⁷⁶

A felsoroltak miatt jobb alternatíva lehet, a váltott gondoskodás, mivel ilyen helyzetben a

⁷⁴ Kúria Pfv. 20.958/2022/4. <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/25/id/A2204687.KUR/ts/10000101/> /letöltve: 2024. november 4.

⁷⁵ Kúria Pfv. 20.958/2022/4. <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/25/id/A2204687.KUR/ts/10000101/>

⁷⁶ SZEIBERT Orsolya: A váltott gondoskodás előnyei és akadályai, továbbá a gyermek vallásszabadsága és származás megismeréséhez fűződő joga nemzetközi összehasonlításban* In: Család Jog, 2022/2., 32-36. oldal

bíróság egyenlő gondoskodási lehetőséget és időt ad mindkét szülőnek, amelynek alapja megdönthető jogi vélelem, amely által kizárható lehet ez a fajta elhelyezés, ha bizonyítottan családon belüli erőszak vagy bántalmazás történt. Ebből következően a bontóper során gyakori eset, hogy büntetőeljárást is indítanak a felek a gyermekelhelyezés felgyorsításának céljából.

A váltott gondoskodás megelőzi a szülői elidegenedés kialakulását, valamint segítheti a szülők közötti vitás helyzetek elsimítását. Az elmúlt évtizedben több, mint 60 felmérés készült, melyek az elvált családokat vizsgálja, és a tanulmányok többsége azt az elméletet támasztja alá, miszerint a váltott gondoskodás esetében a gyermekeken a szülők eltávolodásának negatív hatásai kevésbé érződtek, mint a kizárólagos elhelyezésben. Ezt a tapasztalatot vonták le a kisgyermek elhelyezése kérdésében is, így ez a megállapítás univerzálisan érvényesül minden korosztályú gyermekre a felmérések alapján.

Ahogy említettem a szülők számára is előnyökkel járhat a váltott gondoskodás. A tanulmányokból az a következtetés vonható le, hogy a szülők közötti konfliktusok is kevesebbek a váltott gondoskodás esetében, mint a többi szülői felügyelet típusnál. A konfliktusok kisebb száma a gyermek számára is egy nyugodtabb, élhetőbb környezetet nyújt, így ez a gyermekre is pozitív hatással van.

5. A szakpszichológus véleménye a váltott gondoskodásról

A pszichológusok többségének véleménye alapján, a harmadik életévét betöltött gyermekeknél lehet leghamarabb célravezető a váltott gondoskodás. Minél fiatalabb a gyermek, annál jobban igényli, annál fontosabb a biztonságérzetet nyújtó otthon a gyermek számára. Ez a bírói gyakorlat számára nem kötelezően alkalmazandó, de igen ritka, hogy 3 évnél fiatalabb gyermek esetén váltott gondoskodást rendelnének el.

Mikula-Molnár Klaudia tanácsadó szakpszichológus véleménye alapján⁷⁷ a váltott gondoskodás esetén is fontos a stabilitás, így inkább a hosszabb időközönkénti váltást támogatja, mint a rövidebbet. A folyamatos változás nem viszi előre a gyermek jellemfejlődését, megzavarhatja azt, mivel a folyamatos lakhelyváltás otthontalanság érzetét válthatja ki a gyermekből, ha arra hajlamos.⁷⁸ Elmondása alapján működőképes megoldás a közös szülői felügyelet gyakorlására, ám ehhez a gyermek személyiségére jellemzőnek kell

⁷⁷ MIKULA-MOLNÁR Klaudia, TÚRY Dániel Miklós: *Gyermekehelyezés váláskor – ügyvéd kérdez, pszichológus válaszol* <https://tdmlegal.hu/gyermekehelyezes-valaskor-ugyved-kerdez-pszichologus-valaszol/> /letöltve: 2024. szeptember 6./

⁷⁸ SZEIBERT Orsolya: *A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában* HVG-ORAC Budapest, 2014.158.

lennie a gyors alkalmazkodóképesség, és a rugalmasság.

Olyan helyzetben, amikor több közös gyermeke van a szülőknek, az is szempont, hogy a testvérek együtt maradjanak, közösen nevelkedjenek. Ezt a bírói gyakorlat is preferálja, hiszen csak kivételes helyzetekben választják szét a testvéreket. A szétválasztásuk olyan következményekkel járhat a gyermekek életében, amelyet sem a szakpszichológusok, sem a bíróságok nem támogatnak, így súlyos indok bekövetkezte szükséges a testvérek szétválasztásához. Ezek közé a következmények közé tartozik, a testvérek kapcsolatának megromlása, amelyre az egymásra haragos szülők is képesek törekedni, annak érdekében, hogy a testvérek kapcsolatának javítása, és az egyesítésük érdekében a bíróság elrendelje a közös elhelyezésüket. A testvérek továbbá megérdemlik az azonos nevelkedési körülményeket és erkölcsi normákat, hiszen a bíróság egy gyermek esetén is a nevelésre alkalmasabb személyt rendel el a szülői felügyelet gyakorlására, váltott gondoskodás esetén pedig - ahol mindkét szülő egyaránt alkalmas a szülői felügyelet gyakorlására és a gyermekek ellátására - a cél az, hogy gyermekek együtt nevelkedjenek mindkét szülő felügyeleti ideje alatt.

Általánosan elmondható, hogy a gyermekek lelki világára rossz hatással lenne, ha váltva lennének elhelyezve a két szülő között. Ez a gyermekek és a szülők között is ellentéteket okozhat, mivel ebben a helyzetben semelyik fél sem szeretné, ha a gyermekeknek egymást váltva, esetlegesen ellenkező élményei lennének szüleikkel, a gyermekek másmilyen körülmények között nevelkednének.⁷⁹

A váltott gondoskodásnál a szülők együttműködési képessége fontosabb tényező, mint abban az esetben, amikor egy szülő kapja meg a szülői felügyeleti jogot.

⁷⁹ VISONTAI-SZABÓ Katalin: *A szülői felügyelet rendezésének jogi keretei és pszichológiai háttere különösképp a szülői felügyelet közös gyakorlására* In: GI, 2021/4., 73-94. oldal

V. Fejezet

Záró gondolatok

Tudományos dolgozatomban a gyermek érdekének figyelembevételének, illetve a váltott gondoskodás, mint szülői felügyeleti mód egyik alternatívájának boncolgatását kíséreltem meg, ámbar ennek összetettsége és sokrétűsége miatt ezen törekvésem csupán a fontosabb elemeket érintette. A dolgozatomat a Gyermekjogi Egyezmény általam kiemelt főbb, az utóbbi évek magyar családjogi jogalkotását meghatározó egyes cikkeire fűztem fel.

Több helyen is elemeztem dolgozatomban, hogy az emberi tényezők nagyban befolyásolják a joggyakorlatot, így ezek figyelembevétele is többszörösen nehezíti a téma tudományos igényű feldolgozását. A szülői felügyelet gyakorlásának rendezésére sosem lehet szigorú szabályrendszert alkotni, mivel a bíróságnak a személyi körülményeket, a gyermek érdekét kell elsődlegesen figyelembe vennie a döntés meghozásakor.

Általánosságban nem lehet életkori határt meghatározni, amely alapján minden gyermek alkalmas lesz a szülői felügyelet gyakorlásának valamely módjára, mindig az adott eset egyedi körülményeit, szülőket, és gyermeket kell figyelembe venni. Ugyanakkor tekintettel arra, hogy valódi, élő és érző gyermekek élete forog kockán a mindenkori jogalkalmazóknak mégis szükséges időt és energiát áldozva megtalálni az egyensúlyt a jogszabályi szigor és az emberi tényezők között.

A jelenleg jogszabályok által biztosított eljárásjogi szabadság mindenképpen előremutató, mivel gyermekek élete felett nem lehet döntést hozni az eseti tényezők és körülmények figyelembevétele nélkül.

A váltott gondoskodás dolgozatom egyik legfontosabb elemének tekinthető, főleg a témakör aktualitása végett, mivelhogy jelenleg ez foglalkoztatja a családjoggal foglalkozó jogászok jelentős részét. A dolgozatom témájának fontosságát tekintve kiemelendő, hogy a gyermekek érdekének védelme mindig kimagasló fontossággal bír, és éppen ezért minden kornak jogalkotójának és joggyakorlójának tekintettel kell lennie rájuk, és az ő jövőjüket legjobban szem előtt tartva meghozni döntéseiket, és megalkotni az új jogszabályokat. Ennek iránytűje pedig alapvetően a Gyermekjogi Egyezmény kell, legyen.

Irodalomjegyzék

1. Felhasznált szakirodalom

- Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról, Monográfia 5. (az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága, 2010. november 17.)
- ÁDÁMKÓ Viktória: Az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének meghallgatása- különös tekintettel a gyermekelhelyezésre, Családi Jog, XII. évfolyam 3. szám, 2015. szeptember.
- CSÁSZÁR-NAGY Noémi: A gyermek helyzete a válás után – avagy egy konferencia margójára. In: Családi Jog 2016/4. szám.
- DAJKÓ Péter: A szülői felügyelettel kapcsolatos perek szabályai a gyermekek jogainak érvényesülésére figyelemmel
- DÉNESNÉ ORCSIK Judit: A gyermekkel való kapcsolattartás nem csak jog, hanem kötelezettség is. Ügyvédvilág szaklap, 2017. november
- FEHÉRNÉ GAÁL Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben, Családi jog, 2016/2.
- GRÁD András, MEDE Lilla, JÁNOSKÚTI Gyöngyvér, KÖRÖS András – Az igazságügyi pszichológus szakvélemény szerepe a gyermekelhelyezési perekben; Családi Jog VIII. évf. 1. szám
- Laura Bernardi, Dimitri Mortelmans (szerk.): Shared Physical Custody Interdisciplinary Insights in Child Custody Arrangement Springer European Studies of Population Volume 25. 2022.
- LUX Ágnes: Az Európai Unió új gyermekjogi stratégiája. In: Családi Jog 2021/4., 45-51. o.
- GYENGÉNÉ NAGY Márta: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban- Tananyag az IDEA Tréningek résztvevői számára- 2018.
- Gyengéné Nagy Márta: A megújulás küszöbén. A joggyakorlat hatása az átdolgozott Brüsszel IIa rendeletre. In: Családi Jog 2021/4., 1-7. oldal
- WOPERA Zsuzsa: Szülői felügyeletet érintő perek: Új utakon- Jogászegyleti Értekezések, Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2022. (Szerkesztő: Bodzási Balázs) 2022.
- Fővárosi Törvényszék: A gyermeknek is joga van az őt érintő kérdésekben a bíróság

előtt nyilatkozni! – A Ptk. augusztus 1-el hatályba lépett módosítása a gyakorlatban- Jogi Fórum

- Ocskó Katalin: A gyermek véleménynyilvánításhoz való joga. In: A Brüsszel IIb rendelet kommentárja Budapest ORAC Kiadó Kft., Wopera Zsuzsa (szerk.), 2023.
- SEREG András: Szülők háborúja – Az igazságügyi pszichológus szakértő szemével- Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara- 2018.január 30.
- SEREG András: Szülők háborúja – Büntetőeljárások a válóperekben – Az igazságügyi pszichológus szakértő tapasztalatai. -Jogi Fórum
- SZEIBERT Orsolya: A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában HVG-ORAC Budapest, 2014. 158.
- SZEIBERT Orsolya: A váltott gondoskodás - amerikai és svéd tapasztalatok; a kutatás nehézségei. In: Családi Jog 2021/4., 39-44. o.
- SZEIBERT Orsolya: A váltott gondoskodás előnyei és akadályai, továbbá a gyermek vallásszabadsága és származás megismeréséhez fűződő joga nemzetközi összehasonlításban (Család Jog, 2022/2.)
- SZEIBERT Orsolya: Új mérőföldkő a hazai családjogi szabályozásban: a bíróság által elrendelhető közös szülői felügyelet és váltott gondoskodás (CSJ, 2022/1.)
- VISONTAI-SZABÓ Katalin: A bizonyítás szempontjai és nehézségei a szülői felügyelet rendezésére irányuló perekben, Családi Jog, XII. évfolyam 1. szám, 2015/1.
- VISONTAI-SZABÓ Katalin: A szülői felügyelet rendezésének jogi keretei és pszichológiai háttere különös tekintettel a szülői felügyelet közös gyakorlására (GI, 2021/4.)

2. Hivatkozott jogszabályok

- Alaptörvény
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény
- 2021.évi CXXII. törvény egyes igazságügyi tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról
- a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 146/1993. (X. 26.) Korm. rendelet a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény végrehajtásáról
- A TANÁCS (EU) 2019/1111 RENDELETE (2019. június 25.) a házassági és szülői

felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valaminta gyermekek jogellenes külföldre viteléről

Bíróági döntések:

- BH2020. 11. (A szülői felügyelet kizárólagos gyakorlása esetén, megállapodás hiányában a kapcsolattartás ítélettel nem szabályozható olyan módon, hogy az a különélő szülőt a gondozó szülővel azonos időtartamban illesse meg. Az ilyen rendezés a közös szülői felügyeletnek a kapcsolattartás jogintézményével való pótlását, tartalmában burkolt közös szülői felügyeletet jelent)
- BH2019. 298. (A szülői felügyelet megváltoztatása iránti perben a bíróságnak a kiskorú gyermek kinyilvánított akaratát értékelnie kell. Ez kizárólag akkor mellőzhető, ha a nyilatkozat megtételekor nincs ítélőképessége birtokában. A gyermek ítélőképességének meglétét a bíróságnak minden esetben egyedileg kell vizsgálnia, ennek során az életkor nem döntő tényező)
- Kúria Pfv. 20.261/2024/12.
(<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/25/id/A2404380.KUR/ts/10000101/>) letöltve: 2024.11.05.
- Kúria Pfv. 20.958/2022/4.
(<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/25/id/A2204687.KUR/ts/10000101/>) letöltve: 2024. 11. 04.

3. Felhasznált internetes forrás

- BOJTI Andrea gyermekpszichológus- Közös szülői felügyelet válás után. – Gyermekpszichológiai vélemény, 2021.október.22. <https://bojtiaandrea.hu/koz-os-szuloi-felugyelet-valas-utan-gyermekpszichologiai-velemen-y/> /letöltve: 2024. október 16./
- Családi Háló Közhasznú Alapítvány: Családi Net-Gyermekeink fejlődése. 6-7 éves gyerekek -2013.09.24.
http://www.csaladinet.hu/hirek/gyereknevel-es/gyerekek_fejlo-dese/19326/gyermekeink_fejlo-dese_alapjan/ /letöltve: 2024. szeptember 18./
- EIGNER Bernadett: Válás a gyermek szemszögéből, /letöltve:2024. november 15./
<https://kapcsolatszerviz.hu/valas-a-gyermek-szemszoge-bol/>
- MIKULA-MOLNÁR Klaudia, TÚRY Dániel Miklós: Gyermekelhelyezés váláskor – ügyvéd kérdez, pszichológus válaszol <https://tdmlegal.hu/gyermekelhelyez-es-valaskor-ugyved-kerdez-pszichologus-valaszol/> /letöltve: 2024. szeptember 6./
- REIDERNBÁNKI Erika: A gyermek érdeke a felbomló családban, Doktori értekezés Győr 2014. /letöltve: 2024. október 12./: chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://daktiskjog.sze.hu/images/RBE_%C3%A9rtekez%C3%A9s.pdf

- SEREG András: Szülők háborúja – Büntetőeljárások a válóperekben – Az igazságügyi pszichológus szakértő tapasztalatai. -Jogi Fórum / /letöltve: 2024. november 6./
- SZŐKÉNY HALÁSZ Éva: Pszichológiai és pedagógiai ismeretek 2010. http://humantisk.hu/modularis_jegyzetek/6_1_szokene.pdf /letöltve: 2024. november 6./